

Maarten Verkerk: 'Maak het jezelf als christen niet te makkelijk'

Hoogleraar in beeld

Bijzonder hoogleraar Maarten Verkerk was lid van de adviescommissie 'Voltooid Leven'.

In deze editie van Aspecten bevraagt Christine Boshuizen-van Burken hem over zijn bijdrage aan deze maatschappelijk ingewikkelde kwestie.

De commissie 'Voltooid Leven' onderzocht in opdracht van het ministerie voor Volksgezondheid, Sport en Welzijn en het ministerie voor Veiligheid en Justitie de juridische mogelijkheden met betrekking tot hulp bij zelfdoding aan mensen die hun leven voltooid achten. De commissie bestond uit zeven hoogleraren en één academisch gevormde deskundige, allen met uiteenlopende achtergronden. Hoe raakt een hoogleraar Christelijke Filosofie bij een dergelijke commissie van wijzen betrokken?

Volgens Verkerk wilde men er een filosoof-ethicus bij hebben én wilde men de breedte van het Nederlandse volk vertegenwoordigd zien. Dit betekende dat ook de christelijke stem gehoord mocht worden. Verkerk: "Waarom men precies mij gekozen heeft weet ik niet. Wel denk ik dat het te maken had

met het feit dat ik vanuit Vita Valley een studie gedaan heb naar kwetsbare ouderen en dat een deel van de aanleiding de leerstoel christelijke filosofie is geweest." Lang hoefde Verkerk er niet over na te denken: "Als je gevraagd wordt, zeg je geen nee. Ik vond het een eer. Als jouw kennis en expertise gevraagd wordt omtrent een complex maatschappelijk vraagstuk dan heb je de morele verantwoordelijkheid om op de vraag van de ministers een positief antwoord te geven." De conclusie van het rapport is dat het niet wenselijk is om de juridische kaders voor euthanasie aan te passen. Verkerk legt uit dat de commissie tot deze conclusie is gekomen na een grondige analyse van wat 'voltooid leven' is. Daarnaast heeft de commissie casussen bekeken en gesprekken gevoerd. Het viel haar op dat veel mensen met een 'voltooid leven' problematiek ook ernstige somatisch-psychische klachten hadden en vanwege deze klachten al euthanasie zouden kunnen krijgen. Dat was een constatering. Voor deze groep mensen is een wijziging van de euthanasiewet dan ook niet nodig. Daarnaast is er veel discussie geweest over zelfbeschikking als waarde en uitgangspunt. De euthanasiewet is gebaseerd op de waarden van barmhartigheid en bescherming van het leven. Verkerk: "Als de basis van deze wet zelfbeschikking zou worden dan verandert het hele karakter van de wet. Dan zou de arts alleen nog maar het "ja, ik wil dood" moeten controleren en zou er geen sprake meer zijn van bescherming van het leven." De tweede aanbeveling van de commissie is dat hulp bij zelfdoding in handen

Rondje studiekringen: Noord-West Veluwe

Studiekringen van de Stichting Christelijke Filosofie: reflectie en gesprek vanuit christelijk wijsgering perspectief in den lande. Elke editie van *Aspecten* brengen we een studiering voor het voetlicht. Deze editie is Noord West Veluwe aan de beurt.

De studiering Noord West Veluwe is gestart in 1982 met medewerking van Leen van Haften. Het studiering-programma bestond de eerste twaalf jaar uit het door-nemen van een boek dat aan sloot bij de actualiteit van het publieke domein, waarbij de auteur zo mogelijk op de laatste avond van het seizoen uitgenodigd werd. In 1994 werd Aart Dokter actief betrokken bij de organisatie van de studiering die eerst in Harderwijk en tegenwoordig in Putten samenkomt.

Evert de Graaf is in 2006 lid geworden van de Studiering Noordwest Veluwe. De Graaf was al vele jaren geïnteresseerd in filosofie. "Na mijn pensionering was het een ideaal moment om actief deel te hebben aan deze b(l)oeiende kring. Elk jaar wordt er een mooie reader uitgegeven over de onderwerpen die dat jaar aan de orde komen.

Putten

Daar staan heel interessante bijdragen in, maar vooral de lezingen, regelmatig door professoren en andere ingewijden gegeven, zijn waardevol. Na de pauze volgt het interactieve gedeelte, waarin vragen gesteld kunnen worden. Deze formule spreekt mij erg aan". Voor aspirant leden van deze kring heeft De Graaf als tip om jezelf in te lezen op het onderwerp dat aan de orde komt, zodat je ook het gedeelte na de pauze goed beslagen ten ijs komt.

De studiering telt 55 leden, waarvan het jongste lid 29 en de oudste 92 jaar oud is. De studiering is zeer dankbaar over het feit dat de hoogleraren van de stichting Christelijke Filosofie regelmatig een bijdrage leveren middels het geven van inleidingen. De kring maakt graag gebruik van deze bron van kennis en inzicht, maar ook inleiders vanuit de periferie, of inleiders uit de leden van de studiering, dragen hun steentje bij. Over de inhoud stelt Van Haften: "Het is verheffend om door wetenschappelijke betogen tot meer inzicht te komen en door filosofische beschouwingen je geest te laten koesteren. Maar er is iets dat daar bovenuit stijgt. Tijdens de pauze en na afloop van de avond wordt met een drankje en een hapje, het filosofisch soosgehalte gevierd."

Hoogleraar in beeld (vervolg van pag. 1)

moet blijven van de medische beroepsgroep in verband met deskundigheid, veiligheid en toetsbaarheid.

Verkerk heeft gedurende het onderzoek christelijk wijsgerige inzichten voortdurend in zijn achterhoofd gehad en soms ook expliciet gemaakt. Verkerk: "Ik heb bijvoorbeeld gebruik gemaakt van de aspectenleer bij het onderscheiden van existentieel lijden, sociaal lijden en psychologisch en somatisch lijden. Daarnaast was er het betoog dat een belangrijke verantwoordelijkheid van de overheid het beschermen van het leven is. Hier heeft Dooyeweerd een heel eigen theorie over." Over de praktische kant van het deelnemen aan de commissie zegt Verkerk het volgende: "Het was wel een aanslag op mijn tijd. Één keer per maand vergaderen en daarbuiten een halve dag lezen en in laatste vier maanden één á twee dagen in de week schrijven en lezen van de teksten." Over het resultaat zegt Verkerk: "Ik sta 100% achter het rapport. Er zijn natuurlijk dingen die ik wel anders had willen zien, maar ik kan er met het oog op mijn eigen moraal prima mee uit de voeten en ben blij dat er uiteindelijk best veel aandacht was voor de ethische kant van de kwestie."

Op de vraag of er tips zijn voor christelijke filosofen wanneer hen gevraagd wordt voor een levensbeschouwelijk uiteenlopende commissie omtrent complex maatschappelijk vraag-

stukken antwoordt Verkerk: "Zelf ben ik te rade gegaan bij collega's die in dergelijke commissies hebben gezeten en ik heb hen gevraagd hoe om te gaan met 'christelijke argumenten'. Ik kreeg maar één advies, wat ik graag doorgeef: "Hou je bijbel dicht." Probeer je argumenten zó te formuleren dat ze acceptabel zijn voor de andere commissieleden die een andere maatschappelijke achtergrond hebben". Als voorbeeld noemt hij Thomas van Aquino, die zelfdoding afkeurde op drie gronden. Allereerst omdat het niet goed is voor jezelf, ten tweede omdat het niet goed is voor de maatschappij en ten derde keurde hij zelfdoding af vanuit religieus oogpunt. Volgens Verkerk gebruiken christenen vaak ten onrechte uitsluitend het derde argument. Zelf heeft Verkerk de nadruk gelegd op de eerste twee argumenten, want, zo stelt hij: "Als je belijdt dat de wereld geschapen is door het Woord van God, dan kun je in die geschapen werkelijkheid ook argumenten naar voren brengen zonder dat je hoeft terug te vallen op religieuze argumenten." Hij vult aan: "Misschien maak je het jezelf als christen daar wel eens te makkelijk mee." Hierin doelt Verkerk op de neiging die sommige christenen hebben om alles alleen door middel van bijbelcitataten te willen motiveren. Tot slot meldt Verkerk: "Het was erg leuk om als commissie met zo'n complex onderwerp bezig te zijn vanuit diverse achtergronden en dan tóch tot een eenduidige conclusie te komen. Dat is best uniek."

VAN DE BESTUURSTAFEL

Allereerst past het om op deze plaats mijn voorganger Ab Berger, 8 jaar lang het boegbeeld van onze vereniging, hartelijk dank te zeggen voor zijn bestuurlijke inspanningen om het gedachtengoed van de Reformatorische Wijsbegeerte met verve uit te dragen. Zijn drijfveer om

nieuwe generaties jonge christenen toe te rusten en te inspireren met de fundamentele inzichten rond geloof en wetenschap die in de christelijke traditie in de loop van vele eeuwen zijn ontwikkeld, is ook die van mij. Ik zie het als een voorrecht al van jongs af aan te hebben mogen putten uit het gedachtengoed van denkers als Augustinus, Calvijn, Kuiper en, wat dichterbij huis, Vollenhoven en Dooyeweerd.

Belangrijk in het werk van onze vereniging om in de komende jaren jongeren in een post-christelijke samenleving te bereiden blijven natuurlijk onze leerstoelen aan universiteiten. Daarnaast zullen we onze aandacht in toenemende mate ook moeten richten op de tweede poot van het hoger onderwijs, te weten studerenden en staf in het HBO. De mogelijkheid tot benoemingen in het hoger beroepsonderwijs zullen worden verkend.

Op het gebied van het doordenken van ethische en levensbeschouwelijke vraagstukken wil onze vereniging de samenwerking versterken met bestaande organisaties, waaronder in ieder geval ForumC. Wij kunnen elkaars ervaring, netwerken en kennisinfrastructuur gebruiken om het christelijk geloof dienstbaar te maken aan wetenschap en maatschappij.

Tot die bestaande organisaties behoren ook christelijke studentenverenigingen als IFES, Navigators en andere verenigingen en koepels.

Voor dit mooie werk zetten bestuursleden en medewerkers van ons centrum zich in en vraag ik u om uw steun en gebed.

Peter Sneep, voorzitter bestuur

CITAAT

'Het werk van de reformatorische wijsbegeerte en christelijke filosofie is belangrijk. Wij leven in een tijd van grote disruptieve veranderingen. Dan is een moreel kompas noodzakelijk, om ontwikkelingen in samenhang te kunnen bezien en om echt perspectief te bieden. Daarom verdient het werk van de Stichting voor Christelijke filosofie uw steun!'

J.P. Balkenende

VAN DE PENNINGMEESTER

Het jaar 2015 werd met een positief saldo afgesloten. Dit is een buitengewoon positieve constatering na jaren van oplopende tekorten. De eigen inkomsten van de stichting zoals giften, schenkingen en bijdragen voor de leerstoelen, waren hoger dan in 2014, wat aangeeft dat er grote betrokkenheid van onze donateurs en giftgevers is bij het werk van onze stichting. Dit is een rede voor grote dankbaarheid. Daarnaast ontvingen we in 2015 een tweetal legaten. Legaten zijn altijd bijzondere inkomsten, waaruit blijkt dat men zó betrokken is bij het werk van onze stichting dat hij of zij dit een plek geeft in zijn of haar testament. We kunnen de legaatgevers niet meer bedanken, maar we kunnen het legaat wel dankbaar aanvaarden. Voor 2016 moet opnieuw de begroting gerealiseerd worden. Het bestuur wil ook nu weer een dringend beroep doen op elke lezer van Aspecten om ons werk van harte financieel te steunen, zodat we ambities waar kunnen gaan maken die we door geldgebrek hebben uitgesteld.

De weg uit het moeras

Zaterdag 16 januari hebben op de studieconferentie van de Stichting voor Christelijke Filosofie circa honderd toehoorders een handreiking van prof. dr. Harry Kunneman (professor in de Humanistiek) ontvangen. Grote morele vraagstukken vergen immers dat men vanuit verschillende levensbeschouwingen de hand aan de ploeg slaat en bereid is om van elkaar te leren. "We moeten het gekibbel nu achter ons laten", aldus Kunneman. Kunneman stelde dat normatieve praktijken meer zijn dan slechts handvatten voor een professional en dat ze een manier zijn om antwoorden te vinden op de "moerassige vragen". Kunneman doelde op vragen waarin de menselijke existentie op het spel staat. Hij mist in de sociale theorie de morele hulpbronnen die ons uit het moeras kunnen helpen. Kunneman ziet daar ook een rol voor de christelijke filosofie weggelegd en niet alleen voor de, vaak door hem geciteerde, Franse filosofen zoals Ricœur, maar ook voor Nederlandse filosofen. Zo citeert Kunneman Roel Kuiper's *Moreel kapitaal*: "kapitaal groeit door weg te geven". Ook is de notie van transcendentie iets wat wij kunnen inbrengen, immers "we kunnen solidariteit niet denken zonder transcendentie", aldus Kunneman. Er is volgens Kunneman maar één eis, namelijk dat een traditie erkent dat zij feilbaar is. Kunneman bedoelt in dit verband de traditie en niet de Bijbel. Op deze manier wordt leren mogelijk, "leerzame wrijving" nuttig en werken wij naar een samenleving waar "het werk deugt en deugd doet en een diepzinnige wijze van in de wereld zijn is". Een videoverslag van de lezing is beschikbaar op onze website.

Voor meer informatie over de stichting en haar activiteiten kunt u contact opnemen met het secretariaat. De adresgegevens vindt u in het colofon.

Ruimte voor Religie op wetenschapsagenda

Op 4 februari hebben we met bijna 80 wetenschappers en financiers op Landgoed Groot Zonneoord in Lunteren nagedacht over gezamenlijk onderzoek. Deze volgeboekte netwerkbijeenkomst voor christelijke wetenschappers werd op inspirerende wijze geopend door prof. dr. Beatrice de Graaf. Ze was zelf nauw betrokken bij de totstandkoming van de nationale wetenschapsagenda en spoorde christelijke wetenschappers aan om de kansen te grijpen die deze agenda biedt. Veel maatschappelijke organisaties, waaronder ook kerken, hebben ideeën aangeleverd die bijgedragen hebben aan een wetenschapsagenda met verassend veel ruimte voor religie en zingeving. Alle aanwezigen werden uitgedaagd deze kansen zoveel mogelijk te benutten en gezamenlijk aan de slag te gaan. Goed en gedegen onderzoek vergt inspanning en dus is het goed als meerdere organisaties de handen in één slaan.

Ook het bestuur van de stichting christelijke filosofie zint op mogelijkheden om samen met ForumC deze agenda zoveel mogelijk vruchtbaar te maken. De samenleving vraagt om bezinning en deze kansen wil onze stichting niet onbenut laten. Daarom is het onze ambitie om over een jaar deze netwerkbijeenkomst weer te organiseren. Dan krijgen christelijke onderzoekers en financiers de kans hun gezamenlijke onderzoeksvoorstellen te presenteren en zodoende de potentie van de nationale wetenschapsagenda te realiseren.

AGENDA

> Hoogleraar Maarten Verkerk zal van 3 februari tot 6 april 2016 aan de TU Eindhoven college geven met als titel: "Religie, wetenschap en techniek. Waar het conflict werkelijk ligt."

> Vanaf 10 februari wordt aan de TU Delft door hoogleraar Marc de Vries de eerste helft van het boek "Philosophy of Technology: An Introduction for Technology and Business Students" behandeld.

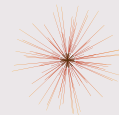
> Hoogleraar Henk Jochemsen zal tot 11 april 2016 college geven aan de Universiteit van Wageningen getiteld "Christian Philosophy".

> Professor dr. Govert Buijs zal op 5 april een introductiecollege geven aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Later in het jaar volgt een collegereeks.

> Lindeboom hoogleraar Ethiek van de zorg Theo Boer zal ook in 2016 één of meer cursussen in de medische ethiek verzorgen. Dit zal in het najaar van 2016 worden gegeven op een locatie in het midden van Nederland.

> Van 15-19 augustus 2016 vindt de Christian Philosophy Conference plaats in Leuven. Het thema is "Christianity and the Future of our Societies". Meer info: <http://www.cfs2016.org/about-the-conference/>

COLOFON

STICHTING VOOR
CHRISTELIJKE FILOSOFIE

Uitgave van Stichting voor Christelijke Filosofie

Bestuur van de vereniging en stichting

Drs. P. Sneep (voorzitter)
Dr. K. van Bekkum
Prof. dr. G.J. Buijs (vicevoorzitter)
Dhr. D. den Hollander (penningmeester)
Dhr. Ing. A.F. de Visser MA
Drs. W. Vollbehre (secretaris)
Dhr. T.A.G. Zeldenrust
Drs. A. van Woudenberg-de Groot
Dr. Ing. C.G. Boshuizen-van Burken

Curatorium van de stichting

Prof. dr. F. van der Duyn Schouten (voorzitter)
Prof. dr. J.J. Graafland
Dr. P. Blokland
Prof. dr. J.C. Kennedy
Prof. dr. G. Nienhuis

Hoogleraren van de stichting

Prof. dr. J. Hoogland (Twente)
Prof. dr. M.J. de Vries (Delft)
Prof. dr. R. van Riessen (Leiden)
Prof. dr. Ir. H. Jochemsen (Wageningen)
Prof. dr. M.J. Verkerk (Eindhoven en Maastricht)

Centrum voor Christelijke Filosofie

Drs. H. v.d. Streek (wetenschappelijk directeur)
Mw. P. Sneep
Mw. A. Bos
Ir. I. de Graaf (administratie)

Contributie en abonnementsprijzen:

- Contributie VRW: € 65,- per jaar (studenten: € 32,50); buiten Nederland: € 65,-
- Abonnement Sophie: € 33,- per jaar voor 6 nummers; zie www.sophieonline.nl
- Abonnement Philosophia Reformata: zie www.Philosophia-reformatie.org.subscription

Contact

Bergstraat 33, 3811 NG Amersfoort
Telefoon 033-4328288
Email: info@christelijkefilosofie.nl
Website: www.christelijkefilosofie.nl
Bankrekeningnr.: NL33INGB0001209598

Ontwerp

Aperta, Hilversum

DTP & Druk

Buijten & Schipperheijn, Amsterdam